

המבשר תורני

ערש"ק פרשת חיי שרה
כ"ד במרחשון תשע"ו • גליון 362

והאיש משה

סיפורים מאלפים על
מידת אהבת ישראל
שפיעמה בכל עוז בקרבו
של הרה"ק רבי גדליה
משה מזוועהיל זי"ע, לרגל
יומא דהילולא רבה

בא בימים

ההתחדשות התמידית
שהיא אבן דרך וכמוה
כתנאי כפול להתעלות
ואי דריכה במקום אחד
בשאיפה ללכת מחיל אל
חיל בעבודתו ית'

בצל החכמה

לרגל יומא דהילולא של

הגאון המפורסם רבי בצלאל שטרן זצ"ל

בעל שו"ת 'בצל החכמה' ומגדולי הפוסקים בדור האחרון
שיחה מיוחדת עם חתנו הגאון רבי אברהם יפה שלזינגר שליט"א
רב ואב"ד ג'נעף-שוויץ ורב קהילת 'בצל החכמה' בירושלים עיה"ק

במערבא | אוצר מיוחד של ציטוטים ומובאות בעניין תלמוד ירושלמי והשיטות המובאות בו | **ודרשת וחקרת**

- ❖ **ויקם השדה והמערה:** פשר אריכות הדברים הבלתי מצויה בתוה"ק אודות סדר ואופן רכישת מערת המכפלה (ג)
❖ **קרית ארבע היא חברון:** התחקות אחר אתריה, שמותיה ואזכורם בתנ"ך עד לתקופות מאוחרות ביותר (יד)
❖ **תנו לי אחוזת קבר:** התגלית המרגשת במציאת מקום מנוחת הרה"ק הצדיק הפלאי רבי אהרן מקוזניץ זי"ע (טז)

חיי
שרה

ה

עוררין".

מעלה הגראי"י שליט"א בנועם שיחו: "באותם ימי מלחמה, נפרד מו"ח בלית ברירה מקהילתו והמשיך לאחר תקופה לבודאפטסט ומשם לפאפא לתקופה קצרה. למרות שבאותה תקופה קיבל בקשה להתמנות כרבה של ק"ק קאשוי, לא הסכים לקבל על עצמו, היות ולא רצה לחזור לארץ מולדתו.

"בהיותו בפאפא התדפקו על דלתותיו אנשים רבים להתדיין בפניו, וזאת לאחר שפקיע שמיה בפקחותיו ובחכמתו הרבה בניהול דיני תורה.

במדינת איטליה

"כאשר השתנה המצב, ראה לנכון לצאת את גבולות המדינה ועבר לאיטליה שהייתה אז ארץ מעבר, גם כאן לא נח ולא שקט עד אשר העמיד את ענייני הדת על תילם. מו"ח דאג שם למקומות כשרים, לכשרות המאכלים, כן נקרא למחנות העקורים לסייע בעדם, לעודד את רוחם וחיוק בהם את התודעה שיש להם ייעוד בחיים. באותה תקופה אף התמנה ל"רב ונשיא אחוד הרבנים בליטסים באיטליה".

"למרות היותו אב רחום לבני קהילתו, אך כאשר הדברים נגעו לעיקרי הדת עמד כצור חלמיש על דעתו. עובדה הווה כאשר שהה במחנות העקורים באיטליה סייע לו יהודי שהיה בקי' בהלכות הכשרות כאשר מסירותו לענייני הייתה ללא גבול. לימים היה צורך במינוי של משיגה כשרות, ולכאורה לא היה נראה מועמד טוב יותר מהאיש הנ"ל, פניו של מו"ח חמרו. "נכון",

...על תקיפותו ועמידתו האיתנה על משמר הקודש של מו"ח כדוגמה השופכת אור על אופיו היציב והעקרוני הוא המסמך שהציב כתנאי להסכמתו לקבל עליו את עול הרבנות, וכך כתב להם מו"ח באופן הכי ברור "בכל העניינים הנוגעים אל הדת תהיה רק דעתי מכרעת וקובעת בע"ה בלי שום פקפוק כלל"...

היה זה בשנת תשי"א לאחר כשנתיים וחצי שישב באיטליה, אז עלה ארצה והשתקע בעיה"ק ירושלים שם התקרב ביותר לגדולי ירושלים. מו"ח סיפר לי כי במיוחד הייתה מרגשת הפגישה עם רבו האהוב מרן ה'דעת סופר' זצ"ל שלא פגש אותו מזה עשרים שנה. הרב מפרשבורג התעניין מיד על מצבו ומצב משפחתו, באותו הזדמנות אף התבטא על מו"ח שהוא ה"פוסק מבין תלמידיו, ואף ביקש ממנו שירביץ תורה בישיבתו.

"באותה תקופה הסתופף בצל אדמו"רים רבים ובמיוחד אצל מרן מהר"א אבעלעזא זי"ע, ואצל מרן הבית ישראל' מגור זי"ע.

מעלה הגראי"י שליט"א: "שמעו של מו"ח יצא לתהילה, ובאלול שנת תשי"א התאספו כל גדולי הונגריה באר"י והחליטו על ייסוד התאחדות היראים יוצאי הקהילות האורתודקסיות שבהונגריה הישנה", המתאספים הסכימו פה אחד להפקיד בידי מו"ח את

היוזמה מהכוון אל הפועל.

"עם בואו לארה"ק הפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו והדלות שררה בביתו. מו"ח היה אז מטופל בשבעה ילדים שביקשו לחם. באותה עת הצעה לו משרת רבנות בשום אופן, ורק דעתו תורה הבלעדית במכוון נפגש עם אחד מחשובי רבני ארה"ק דאז. בין השניים התפתחה שיחה תורנית, הם שקעו בלימוד סוגיה, התפתח ויכות, ידיים חתרו באוויר זה טוען כך וזה טוען כך, השניים החליטו לפתוח ספר לבדוק במקורות, התברר שסלע המחלוקת ביניהם היה פשט בתוס', כל אחד הבין את כוונת דברי התוס' בדרכו. השקלא וטריא נמשכה. בתום דיון ממושך הוכיח מו"ח את צדקתו. הרב הישראלי בעל הקשרים בממסד היה נלהב מגדלותו של מו"ח, והכריז בהתלהבות לאנשיו: "עליכם לסדר לו משרה רבנית, אל תביטו על כך שאין לו כרטיס חבר של המזרחי", זאת למרות שבאותה תקופה היה מדובר במשימה בלתי אפשרית.

"מו"ח החליט לבדוק את מצב הרבנות במקום המוצע. זה היה בערב פסח, אז הוטלה עליו מכירת החמץ. ראשי הקהילה הבהירו לו שעליו לקבל כסף מכל מי שבא למכור חמצו. מו"ח משך בכתפיו לאות סירוב ולא הסכים לכך. "לא לכולם יש כסף, אינני מוכן לקבל על אחריות שאפילו יהודי אחד יימנע ממכירת חמץ, עקב התשלום", הבהיר להם.

"בטרם אושרה משרתו באופן סופי, הותנה עמו תנאי: "אמנם אין לך כרטיס חבר של המזרחי, אבל עליך להתחייב שלא לדבר לטובת מפלגה אחרת". מו"ח סירב לכך, אמנם הוא לא היה אגודאי, ולא קיים קשרים עם שום ממסד מפלגתי, אבל טען נחרצות: **"אינני מוכן שהם יכתיבו דברים לרבנים, היום יגידו על דבר זה ומחר יתבעו דבר אחר"**. הייתה זו דרך ללא מוצא. אנשי המזרחי סירבו לוותר. מו"ח ייתר על המשרה ושב אל עוניו ואל ספריו.

רבנות מלבורן

מתי החל לכהן ברבנות העיר מלבורן שבאוסטרליה?

"בשנת תשי"ד נקרא מו"ח לשרת בקודש במלבורן כאב"ד ק"ק "עדת ישראל". הקהילה נוסדה מגרעין קטן של יהודים שהגיעו לשם עוד טרם המלחמה, ואח"כ התווספו אליה פליטי חרב שנסו מהמלחמה והתיישבו שם.

"ואכן לאחר שהתייעץ עם גדולי ישראל קיבל על עצמו את המשימה. מיד בהגיעו לשם החל לפתח את כל המוסדות שהיו שם כמו הת"ת לבנים, הבית ספר לבנות ועוד, באופן נפלא עד אשר קהילתו נהפך מודל לחיקוי לקהילות אחרות. כן ייסד שם מערכת שחיטה מהודרת ובצורה מערכת כשרות מפוארת ומיוחדת במינה כאשר הוא היה הגדול העומד על גביהם.

"גם בית הקברות נפרד לבני הקהילה החרדית נחנך בתקופת רבנותו, מו"ח אף נשא משא נרגש ביותר לקהילת שרידי הכבשנים ביום תנוכת בית הקברות.

"כך גם תיקן תקנות לבני הקהילה בתחומים רבים ביהדות. מו"ח אף ייסד את התאחדות הרבנים החרדים אשר פעלה בזמנו בהצלחה לייצוג הקהילה במקומות הרשמיים. "תשומת לב מיוחדת העניק לתשב"ד בתקופת כהונתו במלבורן. מו"ח נהג להיכנס ולבחון במוסדות החינוך, גם לכיתה א' ב' היה מגיע לבחון ללא כל הרגשה של פחיתות כבוד מצדו, למרות שהלמד קצת תמה למנהגו זה ואף אמר לו: "רבי, עד כדי כך? אולם מו"ח ענה בחביבה: הגמרא בע"ז אומרת, שבשעות רביעיות הקב"ה יושב ומלמד תורה לתשב"ר, אפילו הקב"ה בעצמו מקדיש משעותיו ללמוד תינוקות. ואז הוסיף ואמר לו: "אנחנו בדור של אחרי אשווייץ, העולם היהודי חרב, חובה עלינו לא לחטוב כל מאמץ כדי לגדל מחדש דור של לומדי תורה בכל מצב. "שיא פעילי בקודש היה כאשר ייסד את הישיבה "ברית אברהם", הישיבה הייתה מיועדת לגילאים שלאחר גיל הבר מצוה, לישיבות הגדולות המשיכו הבחורים ללמוד במרכזי התורה הגדולים בעולם.

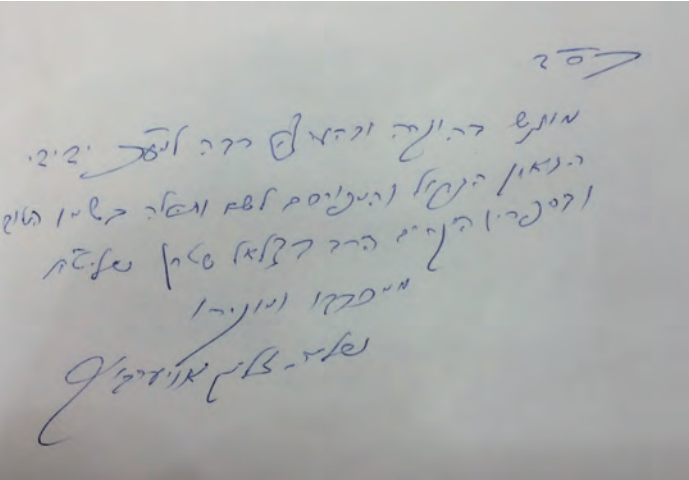
"מן הראוי לציין", אומר לנו הגראי"י שליט"א: "על תקיפותו ועמידתו האיתנה על משמר הקודש של מו"ח". כדוגמה השופכת אור על אופיו היציב והעקרוני הוא המסמך שהציב כתנאי להסכמתו לקבל עליו את עול הרבנות, וכך כתב להם מו"ח באופן הכי ברור: **"בכל העניינים הנוגעים אל**

הדת תהיה רק דעתי מכרעת וקובעת בע"ה בלי שום פקפוק כלל".

"כל מילה מיותרת בפירוש סעיף זה, דהיינו ששום גבאי וראש הקהל, או אנשים תקיפים וכדו' לא יעזו להביע את דעתם בענייני האידישקייט שבקהילה בשום אופן, ורק דעתו תורה הבלעדית היא אשר תכריע ללא כל משוא פנים, כך לא פלא הדבר שגם בהיותו שם דחה מו"ח כמה הצעות מפתות של רבנות כאשר היה מסופק אם דעתו היא אשר תכריע בענייני העמדת הדת על תילה. "אולם, שונה בתכלית היה ביחסו אל הפרט. כל מי שהגיע לביתו לבקש צדקה נענה בסבר פנים. מו"ח היה חופר בארונותיו לחפש מטבע, ובלבד שאיש לא ייצא מביתו בידיים ריקות. מעשה ובא לביתו ילד למטרות התרמה, אחד מבני הבית לא התייחס וסגר בעדו את הדלת. "מי זה היה?" נשמע לפתע קולו מהחדר הסמוך. כשסיפרו לו את פרטי המקרה, נזעק: "לבוזת יהודי? אפילו לא יעלה על הדעת", מיד פקד מו"ח על אחד מבני הבית שילך לחפש אחר הילד, כשהובא הילד בתום "מרדף" צהבו פניו, הוא העניק לו "כפל כפליים" מכפי הרגלו.

דורש בביהמ"ד המרכזי בג'נבה בשנת תשל"ט

הקדשת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל לרבינו על ספרו מנחת שלמה

מוסר שיעור לתלמידים

הגאון רבי בצלאל שטרן זצ"ל בעל שו"ת "בצל החכמה" - יומא דהילולא כ"א בחשון תשמ"ט

כמה שנים כיהן ברבנות העיר מלבורן?

"במשך י"ד שנים תמימות. כמובן שבתקופתו שינתה הקהילה את פניה ללא היכר כלל. לאחר י"ד שנים עזב את מלבורן כאשר השאיר אחריו תלמידים נאמנים ובעלי בתים וידידים לרוב שדבקו בו כל השנים בלב ונפש, ועד יומו האחרון לא עשו דבר וחצי דבר מבלי להתייעץ עמו תחילה.

הרב מסרב להיכנס להיכל הטהרה שטומאה היא בעיניו...

ממשיך הגראי"י שליט"א ומגולל בפנינו: "בשנת תשכ"ח עבר מו"ח לכהן ברבנות ק"ק "קהל יראים" בווינה הבירה. גם כאן ארגן את מוסדות הקהילה ופיתחם לשם ולתפארת. עינו הייתה פקוחה על הכול למגדול ועד קטן תוך שהוא שימש כתובת מרכזית לכל שאלה הלכתית ותורנית שעלה על הפרק שם. "גם כאן עמד בתקיפות על כל דבר שבקדושה, ולא זו מקוצו של יו"ד כאשר הדברים נגעו לענייני עקרונות היהדות.

הגראי"י שלזינגר שליט"א בשיחה עם סופר 'המבשר'

"דוגמה לכך תעיד העובדה הבאה. עובדה הווה בגיורת שנרגנה בהתקפת מרצחים על יהודים שיצאו לאחר תפילת השבת במיהכ"נ ב'וינה'. הגורמים היהודים הרשמים ניסו לערוך לה הלוי' כלל-יהודית כצעד הפגנתי-עמולותי, בבית הקברות היה שם גם היכל טהרה שנבנה ע"י הקהילה הכללית באופן שאין דעת חכמים נוחה הימנו. וכשהביאו את הגופה לשם סירב מו"ח להיכנס. אחד העיתונים באותה תקופה אף ציטט את האירוע וכתב בכותרת גדולה "הרב מסרב להיכנס להיכל הטהרה שטומאה היא בעיניו". לאחר דין ודברים השאירו את הגופה בפתח ההיכל ולא הכניסוה לתוכה. הסיפור לא נגמר עדיין, בשלב זה ביקש מו"ח שהמלווים יתחלקו לב' קבוצות נשים לחוד וגברים לחוד, ושחלילה לא תהיה הלוייה מעורבת, מו"ח עיכב את ההלוי' ולא הסכים לשום פשרה בעניין, עד שאכן צייתו לדבריו ומסע ההלוי' המשיך בדרכו.

"שמעו הטוב יצאה לתהילה בכל קצווי ארץ, עד שבשנת תשל"ה הופנתה אליו קריאה מיוחדת מהעדה החרדית בירושלים לבא לכהן כחבר הבד"ץ וכסגנו של מרן המנחת ציחק' זצ"ל שכיהן אז כראב"ד. "למעשה לא יצא הדבר לפועל מחמת כמה סיבות שהיו לו למו"ח.

בירושלים עיה"ק

מציון הגראי"י שליט"א: "בשנת תשמ"ב החליט מו"ח להשתחרר מכל עול רשמי של רבנות בכדי שיוכל לשקוד על התורה ללא כל טרדות כלל, וכך עלה אז והשתקע בירושלים עיה"ק. ואכן בשנים אלו כל אימת שניסו לערכבו בנושאים ציבוריים ופוליטיים נדחה הדבר על ידו בתקיפות רבה.

"באחד הימים אף הגיע לביתו אברך ובפיו משאלה שהרב יתערב לטובתו אצל ההנהלה, מו"ח סירב בנימוס ואמר: "עובתי את הרבנות כי קשה היה לי להתעסק בעניינים הקטנוניים האלה של בין אדם לחברו. לא חפצתי בהם, כשהנגתי עדה הייתי כפוי לעשות זאת, האם אתה רוצה שעתה אחזור לכך"?

"למרות הכול, תוך תקופה קצרה הפך ביתו לתל תלפיות לדרושי ה' שעלו למעונו ונשאו ונטנו עמו בתורה. כן כיהן אז כראש כולל לאברכים מצוינים שהתקיים בביהמ"ד דכולל "אהבת ציון זינבנרגין" ואף הרצה בפניהם שיעורים תמידיו כסדרן לרבות דרשות מוסריות בכל עת מצוא ויומא דפגרא כמו שבת הגדול, שבת שובה. כמו"כ נשא מדברותיו הנעימים בקביעות בעידנא רעווא דרעווין, וכך תוך תקופה קצרה רכש לו ציבור גדול של מעריצים שנכרכו אחרי ודבקו בו בחום.

"כפי שאמרנו, מעולם לא סירב לענות לשואליו בהלכה גם לאחר שעלה לירושלים. רק במקרה אחד סירב. היה זה כאשר הגיע לביתו מאן דהוא והתעניין בעניין הלכתי, וביקש פסק הלכה הימנו. מו"ח ענהו: "אינני רוצה לענות, היות ושאלה זו עשויה לעלות על הפרק בעוד זמן מה, אז עשויות להיות לה השלכות ציבוריות ופוליטיות, ואינני רוצה להיות מעורב, עכשיו אינני רב בכהונה רשמית. אולי תפנה לרב אחר".

"ברצוני לציין, שגם כוחו בדרוש היה להפליא, נופת צוף תטופנה פתתיו, רבים היו מגיעים להאזין לדרשותיו שהיו בנויים כמעשה אומן ממש, שלב אחר שלב עד שכל שומע הבין לאן הוא חותר ומה תהיה המטרה הסופית, כאשר כל אחד הרגיש באלו נקודות ההכוון אליו. לא יאומן כי יסופר, איך שכולם היו מרותקים בהקשבה מלאה שלא לאבד אף מילה בדרשותיו המרתקות.

באהבתה ישגה תמיד

מעלה הגראי"י שליט"א: "כך גם נודע מו"ח בהתמדתו הגדולה, שעות על גבי שעות ישב מרוכז בתלמודו ולא חש דבר מסביבו. באחת הפעמים אף הגיע מאן דהוא לשאול שאלה, מו"ח ישב רכון על ספריו תפוס בשרעפיו, חלפה שעה נקפו שעתים אך מו"ח כלל לא הרגיש שמישהו נמצא לידו וממתין לתשובה, ורק לאחר זמן זמן זה כאשר הרים את ראשו אדם הימני את השואל והחל לדון עמו. גם כשדובר עם בני אדם במילי דעלמא, הסגירו תנועות הידיים והראו בבירור שהוא שקוע בלימוד.

קוצו של מנהג

"בתקופת כהונתו ברבנות סירב מו"ח לוותר אף על קוצו של מנהג, בחישות אופיינית. כך אירע שהתפלל בביהכ"נ והש"ץ לא אמר "ויצמח פורקניה" כמנהג נוסח ספרד. מו"ח הודיעו, לאחר התפילה הביע את מחאתו באוזני האיש בתקיפות: "כאן מתפללים בנוסח ספרד, וחללה לשנות ממנהג המקום."

"מקרה זה מהווה ניגוד מוחלט להנהגתו במלבורן, בה כיהן כרב, שם היה הנוסח הנהוג בקהילה "נוסח אשכנז". מאן דהוא נגש לעמוד ובעת אמירת הקדיש אמר "ויצמח פורקניה". הייתכן לשנות מנהג? הוכיח מו"ח את האיש. כך היה דרכו תמיד לשמור על מנהגי ישראל ולא לזוז מהם בקוצו של יו"ד.

יראת ה'

"כן נודע לכל ביר"ש אמיתית שבערה בו. מו"ח ידע מה לקרב ומה לרחק, ונשמר מאוד מלהיות חבר למזויפים דת אמת גם באם כלפי חוץ נראו כשרים, ידע הוא להתרחק מהם ומהמונם. כן זכה מו"ח כמים פנים אל פנים שכולם החזירו לו אהבה וחביבה. בכל מקום ומקום שכיהן כרב אב"ד או כראש ישיבה אהבוהו אהבת נפש. ואף שלא ימלט שיש כאלה שטעו בו אך לבסוף הודו ואמרו כי אמת וצדק בנחלתו, כי אכן האמת לאמיתה הייתה נר לרגליו, ועד היום זוכרים לו רבים וטובים מבני קהילותיו וזכותיו ופעליו וצדקתויו הרבים אשר עשה בכל מקום אשר דרכה כף רגלו.

"דוגמה אחת מני רבות על מידת האמת שקיננה בו. זכורני, כאשר מו"ח שהה בשנת תשל"ג בביתי בז'נבה שבשווייץ. והנה באחת הימים עלה לבקרו הנגיד ר' פנחס רוזנבוים שהיה ידוע בעושרו הרב. בגמר הביקור הוציא ר' פנחס מכיסו מעטפה ברצונו להעניקו למו"ח, והנה למרבה הפלא מו"ח לא הסכים לקבל זאת. מו"ח טען לו בנימוס שהוא אל מבני קהילתו וא"כ אין הוא לוקח מעטפות מבעלי בתים שאינם מבני קהילתו שאינם מחויבים אליו. "אני מוכן לקבל כסף רק מבני קהילתי, בעלי הבתים צריכים לבטא את מחויבותם לרבם אבל מאנשים אחרים אינני מוכן לקבל בשום פנים ואופן. גם כשר' פנחס ניסה לטעון שכן נהוג אצלם, נענה לו מו"ח שהדברים לא באים בחשבון כלל אצלו. לקראת תום הוויכוח כאשר מו"ח ראה שהוא כ"כ מתעקש, נענה מו"ח ואמר לו: "הנה, עומד אני כעת להרפיש שו"ת בצל החכמה ח"ג, אם הנך רוצה לסייע לי בהדפסה, לזה אני מוכן", וכך הווה כאשר מו"ח הסכים לקחת ממנו את המעטפה לצורך הדפסת הספר, ואכן בתחילת ח"ג משו"ת בצל החכמה מוזכר ר' פנחס בברכת תודה. "כך גם כשהגיע לארה"ק לאחר שעזב את כל משרותיו הרבניות, הגיעו לביתו רבים שביקשו להנותו מכספם, כמו בימי כהונתו כרבם. מו"ח סירב וטען בפניהם: "עכשיו אינני עוד רבכם, מחויבותכם תמה, אינני רוצה לקבל".

"למרות גדולתו ופרסומו הרב', מצוין בפנינו הגראי"י שליט"א: "מו"ח היה ידוע בענוותנותו. בשנה האחרונה לחייו מסר "קוויטל" בידי היוצאים להונגריה ליום הזיכרון של החת"ס. מו"ח ביקש שיניחו זאת על קברו. השליח נושא הקוויטל פנה אל מו"ח ובקש את רשותו לעיין בתוכנה של הפתקה. מו"ח נענה בחיוב. כשהביט האיש בתוכן הדברים לא האמין למראה עיניו, הן מדובר בפוסק ידוע ששנות פסק רבות מאחוריו, אישיות רבנית, יצאו לו מוניטין בעקבות ספרו ההלכתי, גדולי ישראל גמרו את ההלל על פסקיו גדלותו בתורה והיר"ש שלו, ומה היה מבוקשו ב'קוויטל': "שאוזה ליראת שמים אמיתית, שאוזה לאמיתה של תורה, שלא אכשל בדבר הלכך".

"למגינת לבם של המוני בית ישראל נדם לבו הגדול ביום כ"א בחשון תשמ"ט, וכבוד גדול עשו לו במותו כאשר המוני בית ישראל ליווהו למנוחות עולמים בראשות גדולי הדור שהספידוהו מדרות יבוהא את החלל שנפער סתתלקותו. זי"ע. השיחה עם הגראי"י שליט"א הייתה עבורנו חוויה רוחנית לכשעצמה, דברותיו הנעימים לצד הסברתו הברורה והקולחת הם עדות חיה לרום קומתו הרבנית. יצאנו מהשיחה מרוגשים ונפעמים, שמענו הימנו נדעיות חיות על חמיו הגדול רב האי גאון וצדיק זי"ע שהתהלך עמנו בדור האחרון. תקוותנו שילמדו הקוראים מדרכיו בקודש, ויהיו הדברים לעי"נ הטהורה. ■

עש"ק פרשת חיי שרה | כ"ד במרחשון תשע"ו | המבשר תורני

המבשר תורני | כ"ד במרחשון תשע"ו | עש"ק פרשת חיי שרה